

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันมีวิธีการศึกษาเพื่อเข้าถึงสิ่งที่เราต้องการทราบ (Approach) อยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น การศึกษาโดยการเน้นหนักในเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) การเน้นหนักในเชิงสถาบัน (Institutional Approach) และการเน้นหนักในเชิงสังคมวิทยา (Sociological Approach) เป็นต้น ในวิธีการเหล่านี้มีวิธีการเข้าถึงวิชาประวัติศาสตร์อยู่วิธีหนึ่งซึ่งยังไม่ค่อยมีนักวิชาการทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยใช้กันมากนัก วิธีนั้นก็คือการศึกษาโดยเน้นหนักในเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture Approach)

การศึกษาหรือการเข้าถึงวิชาประวัติศาสตร์โดยวิธีเน้นหนักในเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแกนกลาง (Central Theme) ในการวิเคราะห์ความเป็นไปในทางการเมือง¹ โดยเชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในประเทศ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการเมืองของประเทศนั้น ๆ ระบบการเมืองจะมีลักษณะเช่นไร และจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับบุคคลในระบบการเมืองนั้น ๆ ว่าจะมีทัศนะทางการเมืองอย่างไร มีวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างไร²

¹ กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมการเมืองไทย กับ การพัฒนาทางการเมือง" ใน วรรณไวทยาการ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พระนคร 2514, หน้า 36

² สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" ใน วรรณไวทยาการ อ่างแคว หน้า 9

วิทยานิพนธ์นี้เป็นความพยายามอันหนึ่งที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเอาวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่เนื่องจากข้อสรุปในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนทางด้านการวิจัยอย่างพอเพียง ดังนั้นวิทยานิพนธ์จึงพยายามที่จะเสนอผลงานวิจัยที่ยืนยันถึงลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยว่ามีลักษณะอย่างไร และลักษณะเด่นดังกล่าวมีผลต่อวิวัฒนาการและพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่างไร

ปัญหาของการพัฒนาทางการเมืองของไทย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า นับตั้งแต่คณะราษฎรทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยโดยยอมรับเอาการปกครองแบบประชาธิปไตยมาเป็นแม่บทในการปกครองประเทศ ซึ่งปรากฏว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก เพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและเนื้อหาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นเป้าหมายในการพัฒนาทางการเมืองของไทยจึงอยู่ที่การพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตลอดจนมีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อให้การปกครองของไทยเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ที่ปรากฏว่า นับตั้งแต่คณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลาได้ 44 ปีแล้ว ระบอบการปกครองที่คณะราษฎรนำมาใช้แทนระบอบเกิมนั้น ไม่ได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติอย่างที่คณะราษฎรได้ตั้งความหวังเอาไว้ ตรงกันข้ามการเมืองและการปกครองของประเทศกลับเกิดสภาวะของการไร้เสถียรภาพ (Instability) ขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือกติกาที่ระบุเอาไว้ เช่น การปฏิวัติ รัฐประหาร การประท้วงหรือการก่อกวนโดยใช้กำลังอยู่เนื่อง ๆ ทางด้านรัฐสภาก็นักจะมีอายุอยู่ไม่นานนัก ถ้าไม่ถูกรัฐประหาร ก็มักจะมี การแก่งแย่งผลประโยชน์กันต่าง ๆ นานา จนต้องยุบสภาในที่สุด การไร้เสถียรภาพทางการเมืองนี้นำไปสู่การไร้ประสิทธิภาพในการ

แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ทำให้ประเทศชาติไม่เจริญก้าวหน้า
เท่าที่ควร

การไร้ประสิทธิภาพของการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยนี้
ได้มีการวิยหาสาเหตุกันโดยนักวิชาการทางรัฐศาสตร์มากมายด้วยกัน และได้มีการ
สรุปปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุอยู่หลายประการ แต่สาเหตุสำคัญประการหนึ่งซึ่งได้รับการ
เอียงกันมากในหมู่นักวิชาการและเชื่อกันว่าเป็นสาเหตุสำคัญก็คือ วัฒนธรรมทาง
การเมืองของไทยมีลักษณะไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์และวิธีการของการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตยของตะวันตกบางอย่าง ดังนั้นประชาธิปไตยของไทยจึง
ดำเนินไปอย่างดุ่ม ๆ กอน ๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนทั่วไปและแม้แต่ผู้นำเอง
ไม่สามารถรับเอาวิธีการของประชาธิปไตยมาใช้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม
ทางการเมืองที่มีอยู่เดิมได้

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยนั้นนักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นว่า
มีลักษณะเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ ลักษณะ "อำนาจนิยม" ซึ่งลักษณะนี้ปรากฏให้เห็น
อยู่โดยทั่วไป ไม่ว่าในหมู่ประชาชนธรรมดาหรือในหมู่นำ และแสดงออกให้เห็นอยู่
เสมอ ทั้งในพฤติกรรมทางการเมืองและพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และโดยที่
วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงกันยาก การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม
ทางการเมืองต้องอาศัยเวลา และต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม
(Socialization) ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูง ดังนั้นจึงมีผู้คิดกันว่าน่าจะ
ปรับปรุงระบบการปกครองให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยให้มากที่สุด
และในสมัยหนึ่งก็ได้มีความพยายามที่จะหาระบบการปกครองที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม
ทางการเมืองของไทย ถึงกับเกิดคำศัพท์ว่า "ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ" ขึ้น
ทางคานนักวิชาการทางรัฐศาสตร์เองก็ได้มีผู้เสนอวิธีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี
โดยตรง³ (เหมือนกับการเลือกประธานาธิบดีโดยตรงของสหรัฐอเมริกา) ขึ้น

³ มีนักวิชาการและนักการเมืองหลายท่านได้เคยเสนอแนวความคิดแบบนี้ เท่าที่
ผู้เขียนจำได้มี อาจารย์พงศ์เพ็ญ ศักนทาภัย และนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

โดยเชื่อว่าระบบใหม่จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมากกว่า ระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา

จากแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เรื่องของวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางการเมืองของประเทศอย่างใกล้ชิด ถ้าเราสามารถพิสูจน์หรือมีข้อมูลจากการวิจัยมาสนับสนุนได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย มีลักษณะเด่นอย่างไรแล้ว การที่จะหารูปแบบการปกครองที่จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองก็จะกระทำได้ง่ายขึ้นและมีข้อสนับสนุนทางวิชาการอย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สืบเนื่องจากลักษณะของปัญหาในการพัฒนาการเมืองของไทยดังกล่าวแล้วว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใกล้ชิด และเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นยังมีผลงานวิจัยสนับสนุนน้อยมาก ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้คือ.-

1. ต้องการตรวจสอบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีลักษณะอย่างไร และมีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่างไร
2. ต้องการหาข้อมูลสนับสนุนข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับลักษณะอำนาจนิยมซึ่งเชื่อกันว่าเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย
3. เป็นการสำรวจเบื้องต้น (Exploratory Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อสันนิษฐานที่นำหน้าหนักมากพอเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองและรูปแบบการปกครองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อจะได้ทำการวิจัยที่ลึกลงไปกว่านี้

ขอบเขตของการวิจัยและวิธีการวิจัย

เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่กว้างขวางครอบคลุมไปถึงความเชื่อ ความรู้และค่านิยม หรือความรู้สึกต่าง ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ซึ่งเป็นหัวข้อที่กว้างขวางมาก ดังนั้นขอบเขตของการศึกษาจะจำกัดอยู่เฉพาะลักษณะอำนาจนิยมของคนไทยซึ่งเชื่อว่าเป็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเท่านั้น

วิธีการวิจัยจะไ้กระทำโดยแบ่งแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ.-

1. ส่วนแรก คือตั้งแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 3 จะเป็นการวิจัยในห้องสมุด (Library Research) โดยจะศึกษาถึงความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง และตรวจสอบวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยย้อนหลังจากปัจจุบันขึ้นไปจนถึงในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนทางทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองโดยทั่วไป

2. ส่วนที่สอง คือบทที่ 4 ถึงบทที่ 6 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งถือว่าเป็นการวิจัยสนามเพื่อหาข้อมูลสนับสนุนภาคแรกซึ่งถือว่าเป็นภาคทฤษฎี ในส่วนที่สองนี้ เนื่องจากไม่สามารถที่จะทำการวิจัยโดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั่วประเทศได้ จึงได้จำกัดขอบเขตเอาไว้ว่าจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

3. ส่วนที่สาม คือตั้งแต่บทที่ 7 ถึงบทที่ 8 จะเป็นการสรุปผลการวิจัยทั้ง 2 ภาค คือภาคทฤษฎีและภาคการวิจัยสนาม เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยขึ้นไป พร้อมทั้งรวบรวมข้อบกพร่องตลอดจนข้อที่ควรแก้ไขปรับปรุงในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สมมติฐาน

สมมติฐานสำคัญของวิทยานิพนธ์คือ.-

"วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีลักษณะเด่นคืออำนาจสำคัญของอำนาจ ดังนั้นลักษณะอำนาจนิยมจึงเป็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทางการเมืองไทย"

สมมติฐานย่อยของวิทยานิพนธ์คือ.-

"วัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นลักษณะอำนาจนิยมนี้ มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไปคือนิยมระบบการปกครองที่มีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็งหรือดูเหมือนเข้มแข็งเพื่อให้สามารถใช้อำนาจแก้ปัญหาในสังคมได้อย่างเด็ดขาดและฉับพลัน"